

Designing a Social Entrepreneurship Development Model with a Social Capital Approach (Study : of Imam Khomeini Relief Committee in Fars Province)

Somayeh rahimi¹

Dr. Nazia Sadat Naseri²

Dr. Elham Fariborzi³

Received Date:6Jan2022

Reception Date:28Mar2022

Abstract

The purpose of this study is to design a model for the development of social entrepreneurship with a social capital approach in the Imam Khomeini Relief Committee in Fars province. The method that we use in this research is a combination of exploratory mixed research design (qualitative-quantitative). The statistical population of the research in the qualitative section included (experts and managers of social entrepreneurship in the field of policy making) to agree on the Delphi method. The sample size in the qualitative section was determined to be 17 by considering the saturation law and in a small part of the statistical population, including the staff and organizational managers of the Imam Khomeini Relief Committee in Fars province, there were 1434 people. In the quantitative part, the sample size was determined to be 303 using Cochran's formula. The quantitative sampling method was a clustered random shape. The method of data collection was library method and measurement tool in the qualitative part of the interview was semi-structured and in the quantitative part included a researcher-made questionnaire, the questions of which were taken from the data obtained from the interview. The validity of the present research questionnaire was determined by two methods: face-to-face and content-based. The reliability coefficient was calculated using Cronbach's alpha test of 0.870 percent. In order to analyze the data in the qualitative part of the Delphi technique and in the quantitative part of the structural equation modeling method, SPSS and lisrel software have been used. Findings showed that the elements, components and sub-components of social capital are 75% effective in social entrepreneurship in Imam Khomeini Relief Committee of Fars province. According to the results obtained, it was suggested that the Imam Khomeini Relief Committee of Fars Province act step by step in order to achieve these categories and gradually according to a long-term strategic roadmap and plan, and formulate it in order to implement it. An action plan is needed. Having a paradigmatic approach with an indigenous and regional perspective also helps to achieve this.

Keywords: Social Entrepreneurship, Social Capital, Imam Khomeini Relief Committee

¹ Department of Educational Sciences and Educational Management, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

² Department of Educational Sciences and Educational Management, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran (Author)

³ Department of Educational Sciences and Educational Management, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

طراحی مدل توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس)

سمیه رحیمی^۱دکتر نازیا سادات ناصری^۲دکتر الهام فریبرزی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۰۸

چکیده

هدف از پژوهش حاضر طراحی مدل توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس بود. روش پژوهش ترکیبی از نوع طرح تحقیق آمیخته اکتشافی (کیفی- کمی) بود. جامعه آماری تحقیق در بخش کیفی شامل (متخصصین و مدیران کارآفرینی اجتماعی در زمینه سیاست گذاری) جهت اتفاق نظر در روش دلفی بودند، حجم نمونه در بخش کیفی با در نظر گرفتن قانون اشباع به تعداد ۱۷ نفر تعیین شد. و در بخش کمی جامعه آماری شامل کارکنان و مدیران سازمانی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس به تعداد ۱۴۳۴ نفر بود. در بخش کمی حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۳۰۳ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری در بخش کمی به شکل تصادفی خوشه‌ای بود. روش جمع‌آوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای، و ابزار اندازه‌گیری در بخش کیفی مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی شامل پرسشنامه محقق ساخته، که سؤالات آن برگرفته از داده‌های حاصل از مصاحبه بود. تعیین روایی پرسشنامه تحقیق حاضر به دو روش ۱. صوری و ۲. محتوایی انجام شد، ضریب پایایی با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ 0.87 صدم محاسبه شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی از تکنیک دلفی و در بخش کمی از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری از نرم‌افزارهای SPSS و lisrel استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که عناصر و مولفه‌ها و زیر مولفه‌های سرمایه اجتماعی ۷۵ درصد در کارآفرینی اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس موثر هستند. با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهاد شد که در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس در راستای تحقق این مقولات گام به گام و به تدریج با توجه به یک نقشه راه و برنامه استراتژیک درازمدت عمل نمایند و به منظور جامه عمل پوشاندن آن تدوین یک برنامه عملیاتی ضرورت دارد. داشتن رویکرد پارادایمی با نگاه بومی و منطقه‌ای نیز به تحقق آن کمک می‌کند.

واژگان کلیدی: کارآفرینی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کمیته امداد امام خمینی

^۱ گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

^۲ گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

از مسایل مهم در جامع ایران حل معضل بیکاری و اشتغال زایی است که عرصه ایی مهم برای کارآفرینی اجتماعی محسوب می شود. کارآفرینی اجتماعی زمینه نوظهوری در سازمان های غیرانتفاعی است و افراد را در شروع کسب و کارهای انتفاعی یاری می رساند. چرا که توجه به مفهوم کارآفرینی و شناسایی عوامل موثر بر آن فرصتی فراهم می کند تا درک بهتری از چگونگی بروز فعالیت های کارآفرینانه به دست آورد. با کاهش سرمایه گذاری عمومی در پاسخگویی به برخی نیازهای جامعه، کارآفرینی اجتماعی به صحنه آمد و با روش های خلاقانه، موجب جذب درآمد برای ارائه خدمات شد. در اروپا ظهور کارآفرینی اجتماعی را می توان به ناتوانی دولت در رسیدن به اهداف خود در خصوص حل مسائل اجتماعی نسبت داد. به این ترتیب، اصل و اساس کارآفرینی اجتماعی کاملاً اجتماعی بوده و بنگاه های اجتماعی بخشی از اقتصاد اجتماعی تلقی می شدند. از نظر بازیگران جامعه مدنی، کارآفرینی اجتماعی محرکی برای تغییر در سیستم های اجتماعی، فضایی برای توسعه مشارکت های جمعی یا مدلی برای تحول و توانمندسازی سیاسی است. از نظر دولت، کارآفرینی اجتماعی (به خصوص در شکل بنگاه های اجتماعی) می تواند راه حلی مناسب برای ناتوانی دولت در تأمین رفاه باشد؛ و در نهایت، از نظر کسب و کار و شرکت های تجاری، کارآفرینی اجتماعی یک فرصت بازاری جدید و نوعی توسعه در سرمایه گذاری و مسئولیت اجتماعی قلمداد می شود. هدف کارآفرینی اجتماعی ارائه راه حل های نوآورانه برای مسائل اجتماعی حل نشده، قرار دادن ارزش آفرینی در رأس ماموریت ها به منظور بهبود زندگی فردی و اجتماعی و افزایشی بهزیستی و رفاه اجتماعی است (زارع و دشتکی، ۱۳۹۸: ۱۵۰). برخی از محققان، کارآفرینی اجتماعی را فرآیندی متشکل از استفاده نوآورانه و ترکیب منابع برای شناسایی و بهره گیری از فرصت ها می دانند که هدف از آن تسریع در تغییرات اجتماعی با هدف رفع نیازهای اساسی انسان به شکلی پایدار است. زهرا و همکاران (۲۰۰۹) معتقدند کارآفرینی اجتماعی دربرگیرنده فعالیت ها و فرآیندهای کشف، تعریف و بهره گیری از فرصت ها به منظور بهبود ثروت های اجتماعی از طریق ایجاد شرکت های جدید یا مدیریت سازمان های موجود به شکلی نوآورانه است (زارع و دشتکی، ۱۳۹۸: ۱۵۱). در مطالعاتی که در مورد کارآفرینی و کارآفرینان صورت می گیرد، همواره این سوال مطرح است که لازمه کارآفرینی چیست و چگونه می توان آن را در جامعه نهادینه کرد و زمینه ظهور آن در جامعه را فراهم آورد؟ مطالعات بسیاری در جهت پاسخ به این سؤالات صورت گرفته است و به این ترتیب تئوری سرمایه اجتماعی به تحقیقات کارآفرینی راه یافته است (ربیعی و سرابی، ۱۳۹۲: ۴۶). کارآفرینی، از دید دانشمندان علوم اجتماعی فرآیندی است که در شبکه متغیری از روابط اجتماعی واقع شده است و این روابط اجتماعی می تواند رابطه کارآفرین را با منابع و فرصت ها، محدود یا تسهیل نمایند. منظور از شبکه، مجموعه ای از افراد است که از طریق روابط خاصی با یکدیگر در ارتباط هستند. لذا

کارآفرینان در می یابند که اداره کردن محیط ناسازگار در اقتصاد در حال گذر، از طریق شبکه های ارتباطات فردی امکان پذیر است. زیرا که اتصالات بین شبکه ها، دسترسی به منابع و اطلاعات را فراهم کرده و امکان دسترسی به منبعی را که خود فد به تنهایی قادر به دست یابی به آن ها نیست، فراهم آورده و علاوه بر این به یافتن سرمایه گذاران و حمایت دولت و قانونگذاران نیز کمک می کند. کارآفرین در هر مرحله از فعالیت کارآفرینانه اش به یک نظام مشاوره ای و پشتیبانی نیرومند نیاز دارد؛ این شبکه ها به ویژه، در نخستین مراحل فعالیت برای به دست آوردن اطلاعات و مشاوره نقش مؤثری ایفا می کنند. بر پایه این دیدگاه وجود یا نبود شبکه های پشتیبانی در توسعه ی کارآفرینی تأثیرگذار می باشد. سرمایه اجتماعی به عنوان یک پدیده اجتماعی باعث بروز خلاقیت، ایده پروری، تسهیل رفتارهای نوآورانه و ریسک پذیری می شود (کلمن، ۱۹۸۸: ۱۰۰).

مفهوم سرمایه اجتماعی عبارت است از مجموعه قوانین، هنجارها و ارزش هایی که در قلب ها و اندیشه ها نوشته شده است و بر رفتارهای اجتماعی افراد، نظارت و حاکمیت دارد (رنانی و مویدفر، ۱۳۸۷: ۸۴). به این ترتیب، تئوری سرمایه اجتماعی به تحقیقات کارآفرینی نیز راه یافته است. مبانی نظری کارآفرینی در تمام سطوح، اهمیت سرمایه اجتماعی را در درک این که چگونه افراد شبکه ها را خلق و آن ها را مدیریت می کنند، روشن می سازد (حسینی، ۱۳۹۰: ۱۹).

امروزه سرمایه اجتماعی، نقش بسیار مهم تر از سرمایه های فیزیکی و انسانی در جوامع و سازمان ها ایفا می کند و شبکه های روابط جمعی، انسجام بخش میان انسان ها و سازمان هاست (وستلند، ۲۰۰۰: ۱۱۹). در این راستا، سازمان کمیته امداد امام خمینی (ره) به عنوان یکی از بسترهای اصلی تشکیل شرایط کارآفرینی و اشتغال زایی می باشد که در آن فرآیندی از سرمایه اجتماعی به تقویت این بستر کمک می نماید. کمیته امداد امام خمینی (ره) بستری برای خدمات مشاوره ای برای اقشار تحت پوشش این سازمان (مانند افراد بی سرپرست، زنان و جوانان و ...) و عموم است که می تواند در فرآیند تولید کارآفرینی نقش فعالی ایفا نماید. در قالب ایجاد اشتغال و ایجاد فرصت های شغلی به عنوان یکی از برنامه های مهم و محوری کمیته امداد، زمینه ای ایجاد می شود که درآمد اقتصادی، عزت نفس و خود باوری مددجویان تحت پوشش افزایش یافته، با ارائه تسهیلات چون وام و خدمات مشاوره ای، زمینه راه اندازی کسب و کار و اشتغال یک تن یا بیشتر (اعضای خانواده یا غیر آن) توسط آنان فراهم آید و در کسوت یک کارآفرین موفق ایفای نقش نمایند (قدیمی و همکاران، ۱۳۷۷).

طبق آمار موجود تا سال ۱۳۹۸ تعداد ۷۹۶۷۷ نفر مددجو تحت حمایت کمیته امداد استان فارس قرار داشته اند. طی این سال ۱۲۹۶ طرح اشتغال از سوی کمیته امداد این استان ایجاد شده که از

¹ Coleman

² Westerlund

این تعداد ۴۷۸ طرح اشتغال برای زنان و ۸۱۸ طرح اشتغال نیز برای مردان بوده است و طی پنج ماه اول سال ۱۳۹۸ تعداد ۱۸۵ خانوار در این استان به خود کفایی رسیده‌اند. از تعداد ۱۲۹۶ طرح، ۲۴۸ طرح در زمینه مشاغل خانگی و ۱۰۴۸ طرح در زمینه خود اشتغالی بوده که برای ۱۵۵۶ نفر ایجاد شغل شده است. از ۱۲۹۶ طرح اشتغال، تعداد ۴۳۲ طرح در مشاغل خدماتی، ۶۰۸ مورد دامپروری، ۷۲ مورد صنایع دستی و ۱۴۸ مورد در بخش کشاورزی ایجاد شده است (کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس، ۱۳۹۸).

اما لازمه موفقیت کارآفرینی، برخورداری از روش‌ها و مدل‌های است که کارآفرینان در رسیدن به اهداف اجتماعی خود اتخاذ می‌کنند. در هر جامعه‌ای کارآفرینان در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و ... به صورت بالقوه وجود دارند و در نتیجه باید تلاش کرد که توانایی آن‌ها بیشتر شود و مهم‌تر از همه شرایطی را فراهم نمود که این کارآفرینان بتوانند ابراز وجود کنند و توانایی‌هایشان را به صورت بالفعل درآورند و علی‌الخصوص در زمینه کارآفرینی اجتماعی کمک به ایجاد سازمان‌هایی کارآفرین با الگوهای جدید می‌تواند تأثیر شایانی در حل معضلات اجتماعی جامعه داشته باشد (دریکوند و عدالتیان شهریاری، ۱۳۹۶: ۳۱). معضلات اجتماعی مانند بیکاری در هر جامعه‌ای یکی از بزرگترین موانع توسعه و پیشرفت آن جامعه محسوب می‌شود و رفع این معضلات نیازمند فعالیت‌های کارآفرینانه سازمان‌هایی است که حل مشکلات اجتماعی را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار داده‌اند که این اقدامات منجر به بازگرداندن افراد منزوی و جدا افتاده به دامن جامعه می‌گردد؛ بنابراین بسیاری معتقدند که تقویت فعالیت‌های کارآفرینانه اجتماعی سازمان‌های اجتماعی همانند کمیته امداد امام خمینی (ره) نیاز مبرم جامعه امروز می‌باشد و بدون توجه ویژه به آن و عدم شناسایی الگوهای آن در جامعه، توسعه جوامع با مشکلات جدی مواجه خواهد شد؛ بنابراین هدف اصلی پژوهش ارائه الگویی کارآفرینی اجتماعی است که در آن توجه به سرمایه اجتماعی از ملزومات کارآفرینی محسوب می‌گردد. در راستای هدف اشاره شده، پرسش اصلی این پژوهش آن است که بهترین مدل توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی (با مطالعه موردی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس) کدام است؟ و با توجه به موارد گفته شده دیگر سوال‌های پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

۱. ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس کدامند؟
۲. وضعیت هر یک از ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس چگونه است؟
۳. اولویت هر یک از ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس چگونه است؟
۴. چه مدلی را برای کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس رایج کرد؟

۵. درجه تناسب مدل ارائه شده چگونه است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی^۱ است. روش پژوهش ترکیبی و طرح پژوهش نیز از نوع طرح تحقیق آمیخته اکتشافی (کیفی - کمی) است. جامعه آماری تحقیق در بخش کیفی شامل (متخصصین و مدیران کارآفرینی اجتماعی در زمینه سیاست گذاری) جهت اتفاق نظر در روش دلفی می‌باشند. در بخش کمی جامعه آماری شامل کارکنان و مدیران سازمانی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس به تعداد ۱۴۳۴ نفر می‌باشند. حجم نمونه در بخش کیفی با در نظر گرفتن قانون اشباع به تعداد ۱۷ نفر تعیین شد. در رویکرد کیفی از روش نمونه‌گیری هدفمند "نمونه‌های حاوی اطلاعات غنی" استفاده شد، و پژوهشگر از طیف افراد بالقوه برای مشاهده، کسانی را انتخاب کرد، که بتوانند در فرآیند گردآوری، خزانه داده‌های مورد نیاز را غنی نمایند. در بخش کمی حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران^۲ به تعداد ۳۰۳ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری در بخش کمی به شکل تصادفی خوشه‌ای می‌باشد. با توجه به مراحل انجام تحقیق، مناسب‌ترین روش برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز، برای تعیین مدل ثانویه تحقیق (اصلاح مدل اولیه پیشنهادی)، مصاحبه با خبرگان (۱۷ نفر از متخصصین و مدیران کارآفرینی اجتماعی در زمینه سیاست گذاری) بوده است. علت انتخاب این روش به عنوان یک روش جمع‌آوری اطلاعات، بالا بردن صحت و اطمینان از مدل نهایی تحقیق می‌باشد. در جدول ۱ سؤال‌های فرایند مصاحبه نشان داده شده است.

جدول ۱: سؤال‌های مصاحبه با خبرگان

ردیف	سؤال
۱	به نظر شما نقش مدیران در توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی چگونه باید باشد؟
۲	به نظر شما توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی چه ویژگی‌هایی هستند؟
۳	به نظر شما توسعه کارآفرینی اجتماعی چه خصوصیتی دارد؟ (توضیح دهید)
۴	به نظر شما کارآفرینی اجتماعی به چه معناست و دارای چه شاخص‌هایی می‌باشد؟
۵	به نظر شما ویژگی‌ها و شاخص‌های سرمایه اجتماعی چیست؟
۶	به نظر شما راهکارهای توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی کدامند؟

^۱- Applied Res

^۲-cochran formula

در بخش کمی نیز با توجه به اهداف پژوهش و ماهیت آن، مناسب‌ترین روش برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز، برای تعیین مدل نهایی تحقیق، استفاده از تکمیل پرسشنامه‌های بسته بین نمونه‌های انتخاب شده از بین اعضای جامعه هدف بوده است. علت انتخاب این روش به عنوان یک روش جمع‌آوری اطلاعات، اقتضای هدف پژوهش و لزوم کسب اطلاعات معتبر بود.

همسانی درونی پرسشنامه (شناسایی ابعاد)

طبق مدل ثانویه تحقیق، طراحی الگوی کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی شامل ۲۵ بعد بشرح:

الف- متغیر «سرمایه اجتماعی»، بعد از انجام سه راند تکنیک کیفی دلفی در راند چهارم (تصمیم و تصویب)، دارای ۷ بعد بشرح: ۱. ساختاری، ۲. شناختی، ۳. ارتباطی، ۴. هنجاری، ۵. سطح خرد، ۶. سطح میانی، ۷. سطح کلان می‌باشد.

ب- متغیر «کارآفرینی اجتماعی»، بعد از انجام سه راند تکنیک کیفی دلفی در راند چهارم (تصمیم و تصویب)، دارای ۱۸ بعد بشرح: ۱. عاملان تغییر در بخش اجتماعی، ۲. مأموریت اجتماعی، ۳. نوآوری، ۴. تطابق و یادگیری، ۵. پاسخگویی، ۶. برنامه‌های کارآفرینانه، ۷. اصول اساسی کارآفرینی، ۸. عوامل زمینه‌ای، ۹. عوامل سیاسی، نهادهای و قانونمندی، ۱۰. عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی، ۱۱. عامل تسهیلات کار، ۱۲. شناسایی فرصت، ۱۳. ریسک‌پذیری، ۱۴. فرهنگ نوآور، ۱۵. ساختار چابک، ۱۶. سلامت اجتماعی، ۱۷. خیرخواهی نوع دوستانه، ۱۸. عوامل شبکه‌ای می‌باشد.

پرسشنامه شامل دو بخش می‌باشد:

الف) سؤالات عمومی: شامل اطلاعات جمعیت شناختی آزمودنی‌ها شامل جنسیت، سن، میزان تحصیلات و سابقه خدمت و سمت شغلی آزمودنی‌ها خواهد بود.

ب) سؤالات تخصصی: شامل ۶۰ گویه در مورد سنجش وضعیت هر یک از متغیرها و ابعاد مدل تحقیق، بر طبق مدل ثانویه ارائه شده می‌باشد.

پس از جمع‌آوری داده‌ها و ورود آنها به رایانه، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای لیزرل^۱ و نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند. از نرم‌افزار SPSS برای تعیین پایایی همسانی درونی استفاده شد. از نرم‌افزار لیزرل جهت انجام تحلیل عاملی تأییدی بهره گرفته شد و در نهایت پایایی مرکب (CV) پایایی هر سؤال (IR) متوسط واریانس استخراجی (AVE) حداکثر واریانس مشترک (MSV) و متوسط واریانس مشترک (ASV) برای تعیین روایی هم‌گرا و واگرا (تشخیصی) بر اساس مدل نهایی و مطابق مدل پیشنهاد فرنل و لارکر (۱۹۸۱) محاسبه شد. به منظور گردآوری شواهد مربوط به روایی سازه، از روش تحلیل عاملی (تأییدی) بهره گرفته شده است که در ادامه به آن پرداخته

¹- Lisrel

می‌شود همه بارهای عاملی بالاتر از ۰.۴ مناسب بوده و در سطح ۰/۱ معنی دار هستند در معادلات ساختاری علاوه بر روایی هم‌گرا که برای بررسی اهمیت نشانگرهای سازه‌ها به کار می‌رود، روایی تشخیصی نیز مورد نظر است این فرایند با شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) بالاتر از ۰/۴ هستند که این ضرایب در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول ۲: مقادیر متوسط واریانس استخراج شده و پایایی مرکب متغیرهای مکنون تحقیق

متغیر	ابعاد	میزان آلفای کرونباخ	همبستگی سوال با نمره کل	AVE	CR	MSV	ASV
متغیر مستقل (سرمایه اجتماعی)	ساختاری	۰.۷۷۰	۰.۳۶	۰/۵۵۲	۰/۸۰۰	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	شناختی	۰.۷۹۰	۰.۴۲	۰/۵۸۰	۰/۸۳۵	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	ارتباطی	۰.۸۰۵	۰.۴۳	۰/۵۶۴	۰/۸۱۶	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	هنجاری	۰.۸۷۰	۰.۳۸	۰/۷۷۰	۰/۷۰۰	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	سطح خرد	۰.۸۱۴	۰.۴۴	۰/۵۰۵	۰/۵۱۷	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	سطح میانی	۰.۷۴۰	۰.۴۰	۰/۶۰۴	۰/۹۱۷	۰/۰۰۴	۰/۰۳
	سطح کلان	۰.۷۷۰	۰.۳۸	۰/۵۹۲	۰/۸۰۰	۰/۰۰۴	۰/۰۳
متغیر وابسته (کارآفرینی اجتماعی)	عواملان تغییر در بخش اجتماعی	۰.۷۶۵	۰.۳۳	۰/۶۱۰	۰/۹۲۸	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	مأموریت اجتماعی	۰.۷۵۱	۰.۴۳	۰/۵۵۸	۰/۸۸۱	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	نوآوری	۰.۸۷۰	۰.۳۸	۰/۵۸۰	۰/۵۱۷	۰/۰۰۴	۰/۰۳
	تطابق و یادگیری	۰.۸۱۵	۰.۴۴	۰/۵۲۰	۰/۹۱۷	۰/۰۰۵	۰/۰۲
	پاسخگویی	۰.۷۶۹	۰.۴۰	۰/۵۱۸	۰/۷۰۰	۰/۰۰۴	۰/۰۲
	برنامه های کارآفرینانه	۰.۸۷۰	۰.۴۹	۰/۶۵۰	۰/۴۱۷	۰/۰۰۵	۰/۰۳
	اصول اساسی کارآفرینی	۰.۸۸۰	۰.۳۸	۰/۵۸۰	۰/۸۳۵	۰/۰۰۵	۰/۰۲

۰/۰۲	۰/۰۰۵	۰/۸۱۶	۰/۵۶۴	۰/۳۳	۰/۷۹۰	عوامل زمینه ای
۰/۰۲	۰/۰۰۵	۰/۹۲۸	۰/۷۷۰	۰/۴۳	۰/۸۰۵	عوامل سیاسی، نهادهای و قانونمندی
۰/۰۳	۰/۰۰۴	۰/۸۰۰	۰/۵۰۵	۰/۳۸	۰/۸۷۰	عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی
۰/۰۲	۰/۰۰۵	۰/۸۳۵	۰/۶۰۴	۰/۴۴	۰/۸۱۴	عامل تسهیلات کار
۰/۰۲	۰/۰۰۵	۰/۸۱۶	۰/۵۵۸	۰/۴۲	۰/۷۷۰	شناسایی فرصت
۰/۰۳	۰/۰۰۵	۰/۷۰۰	۰/۵۸۰	۰/۴۳	۰/۷۴۰	ریسک پذیری
۰/۰۲	۰/۰۰۴	۰/۵۱۷	۰/۵۲۰	۰/۳۸	۰/۸۷۰	فرهنگ نوآور
۰/۰۲	۰/۰۰۵	۰/۹۱۷	۰/۵۱۸	۰/۴۴	۰/۷۲۰	ساختار چابک
۰/۰۲	۰/۰۰۵	۰/۷۰۰	۰/۶۵۰	۰/۴۰	۰/۷۵۱	سلامت اجتماعی
۰/۰۳	۰/۰۰۵	۰/۴۱۷	۰/۶۸۰	۰/۴۹	۰/۷۷۰	خیرخواهی نوع دوستانه
۰/۰۳	۰/۰۰۵	۰/۸۳۵	۰/۶۴۰	۰/۵۲	۰/۸۶۰	عوامل شبکه ای

نتایج جدول ۲ حاکی از این است که ضریب همبستگی سؤالات با نمره کل پرسشنامه بالاتر از ۰/۳ و پایانی هر سوال بیشتر از ۰/۲۰ گزارش شد، که نشان می‌دهد سؤالات در سنجش متغیرها از دقت کافی برخوردارند. علاوه بر این پایایی به روش آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۶۰ و پایایی مرکب نیز بیشتر از ۰/۷۰ گزارش شد که نشان می‌دهد همه عامل‌ها نیز در تعیین سازه از دقت لازم برخوردارند. همچنین نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که برای هر بخش $CR > (AVE)$ و $AVE > 0.5$ در نتیجه مؤلفه‌ها از روایی هم‌گرا برخوردارند علاوه بر این از آنجایی که برای هر مؤلفه $MSV < AVE$ و $ASV < AVE$ است که بیانگر روایی تشخیصی و واگرایی مؤلفه‌ها است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که هر یک از عوامل، هدف پرسشنامه را برآورد می‌کند (روایی هم‌گرا) و همچنین نتایج حاکی از این است که خرده مقیاس‌ها چنان همبستگی بالایی ندارند که همه آن‌ها تبدیل به یک سازه شوند و لذا مؤلفه‌ها تکراری نیستند. از طرفی معمولاً آلفای کمتر از ۰/۵، نشان-

دهنده پایایی ضعیف، بین ۰/۵ تا ۰/۷ قابل قبول و بالاتر از ۰/۷، نشان دهنده پایایی بالایی می‌باشد. بدیهی است که هر چه این عدد به یک نزدیک‌تر باشد، دارای ضرایب بالاتر و در نتیجه مورد تایید است. باتوجه به ضرایب بدست آمده برای ابعاد مدل تحقیق، پرسشنامه‌ی تدوین شده از پایایی بالایی برخوردار هستند. همچنین همان‌طور که مشخصه‌های برازندگی جدول ۲ نشان می‌دهد داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی و زیربنای نظری تحقیق برازش مناسبی دارد و این بیانگر همسو بودن سوالات با سازه‌های نظری است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و تبیین سؤال‌های پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش ترکیبی است:

الف- بخش کیفی؛ برای رسیدن از مدل اولیه پیشنهادی به مدل اصلاحی (ثانویه) تحقیق، از نظرات خبرگان و تکنیک دلفی^۱ استفاده شد.

ب- بخش کمی؛ برای رسیدن از مدل ثانویه به مدل نهایی تحقیق، با نظرسنجی از نمونه‌های آماری و بکارگیری معادلات ساختاری^۲ و بطور اخص از نرم‌افزار لیزرل استفاده شد.

یافته‌ها

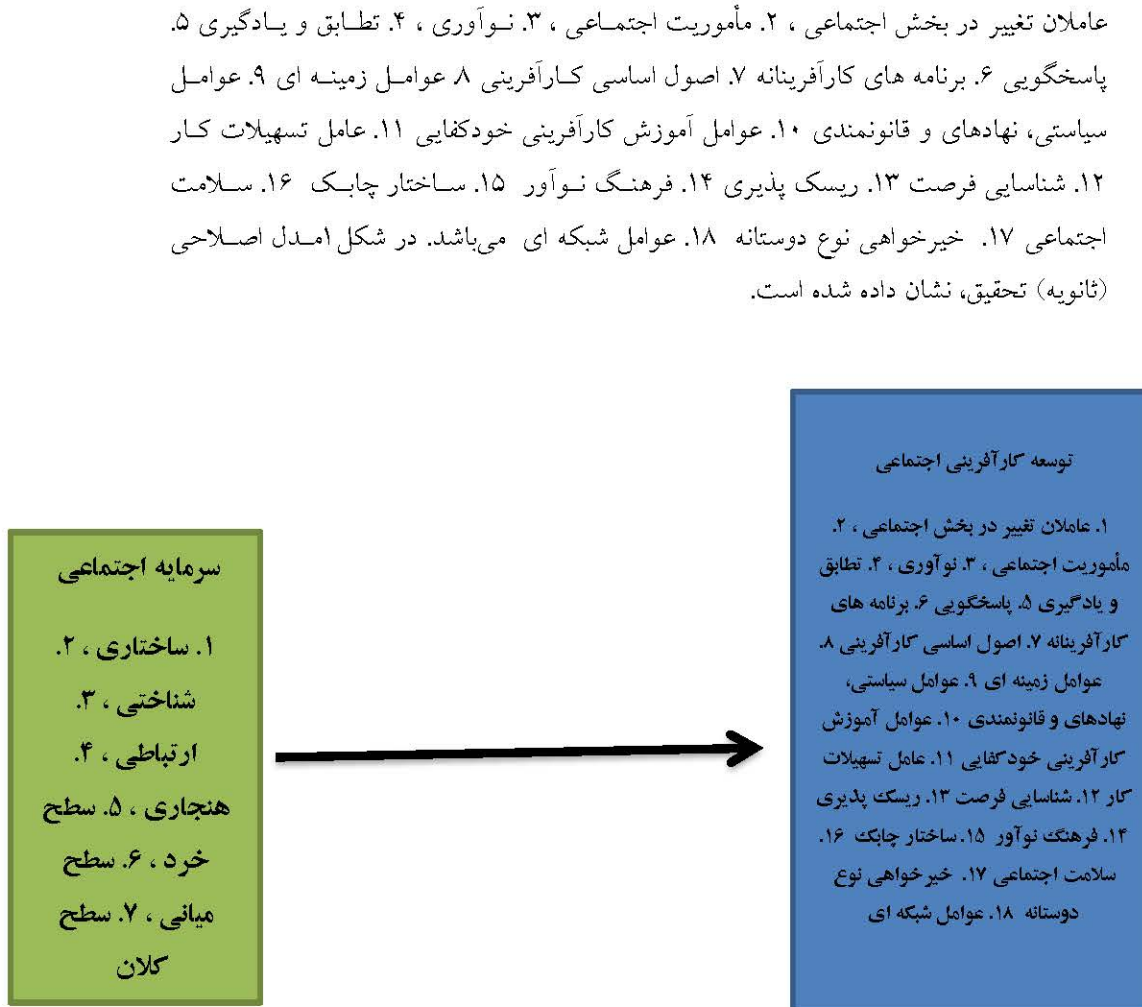
الف) بخش کیفی

الف- به ۳ بعد متغیر «سرمایه اجتماعی»، در پایان راند یک دلفی و بر اساس نظر خبرگان، ۱ بعد بشرح "هنجاری" اضافه گردید که شامل ۴ بعد شد. از ابعاد ۴ گانه متغیر «سرمایه اجتماعی»، در پایان راند دوم، یک بعد بشرح "سطح خرد" اضافه گردید که شامل پنج بعد شد. از ابعاد ۵ گانه متغیر «سرمایه اجتماعی»، در پایان راند سوم، ۲ بعد بشرح "سطح میانی" و "سطح کلان" اضافه شد که شامل ۷ بعد شد. در نهایت متغیر «سرمایه اجتماعی»، بعد از انجام سه راند تکنیک کیفی دلفی در راند چهارم (تصمیم و تصویب)، دارای ۷ بعد بشرح: ۱. ساختاری، ۲. شناختی، ۳. ارتباطی، ۴. هنجاری، ۵. سطح خرد، ۶. سطح میانی، ۷. سطح کلان می‌باشد.

ب- به ۶ بعد متغیر «توسعه کارآفرینی اجتماعی»، در پایان راند یک دلفی و بر اساس نظر خبرگان، ۲ بعد بشرح "اصول اساسی کارآفرینی" و "عوامل زمینه‌ای" اضافه گردید که شامل ۸ بعد شد. از ابعاد ۸ گانه متغیر «موف کارآفرینی اجتماعی»، در پایان راند دوم، ۳ بعد بشرح "عوامل سیاستی، نهادهای و قانونمندی" و "عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی" و "عامل تسهیلات کار" اضافه گردید که شامل ۱۱ بعد شد. از ابعاد ۱۱ گانه متغیر «کارآفرینی اجتماعی»، در پایان راند سوم، ۷ بعد بشرح "شناسایی فرصت"، "ریسک‌پذیری"، "فرهنگ نوآور" و "ساختار چابک" سلامت اجتماعی، "خیرخواهی نوع دوستانه" عوامل شبکه‌ای "اضافه گردید که شامل ۱۸ بعد شد. در نهایت متغیر «توسعه کارآفرینی اجتماعی»، بعد از انجام سه راند تکنیک کیفی دلفی در راند چهارم (تصمیم و تصویب)، دارای ۱۸ بعد بشرح: ۱.

1- Delphi Method

2- ISM

شکل ۳-۱: مدل اصلاحی (ثانویه) تحقیق

ب) بخش کمی

ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

در بخش توصیفی جمعیت شناختی پژوهش متغیرهایی نظیر (جنسیت، سن، میزان تحصیلات و سابقه کاری، سمت شغلی) با استفاده از جداول نمودار فراوانی و درصد فراوانی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج فراوانی جنسیت پاسخ‌گویان نشان داد بیشترین فراوانی در این جدول مربوط به پاسخ‌دهندگان مرد به تعداد ۱۷۲ نفر (۵۶٫۷۶ درصد) بوده است. نتایج فراوانی سن پاسخ‌گویان نشان ۶۳ نفر از پاسخ‌دهندگان بین ۳۰ تا ۳۵ سال، ۷۸ نفر از پاسخ‌دهندگان بین ۳۶ تا ۴۱ سال، ۹۲ نفر بین ۴۲ تا ۴۷ سال و ۷۰ نفر بالای ۴۸ سال هستند.

نتایج فراوانی مدرک تحصیلی پاسخ‌گویان نشان داد که ۱۵۲ نفر از پاسخ‌دهندگان پاسخ دهنده دارای مدرک لیسانس ، ۱۰۲ نفر دارای مدرک فوق‌لیسانس و ۴۹ نفر دارای مدرک دکتر

هستند. نتایج فراوانی سابقه خدمت پاسخ‌گویان نشان داد که اکثر پاسخ‌دهندگان سابقه کاری ۱۱ تا ۱۵ سال (۲۲.۷۷٪) هستند. نتایج فراوانی سمت شغلی پاسخ‌گویان نشان داد ۶۳ نفر از پاسخ‌دهندگان رئیس بخش، ۹۷ نفر معاون، ۹۸ نفر کارمند دفتری، و ۴۵ نفر کارشناس هستند.

تشخیص نرمال بودن متغیرها

جهت تشخیص نرمال بودن متغیرهای پژوهش از، از آزمون K-S استفاده شد.

جدول ۳: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای متغیرهای تحقیق

کارآفرینی اجتماعی (۱۸ بعد)	سرمایه اجتماعی (۷ بعد)	تعداد نمونه
۰/۰۹۸	۰/۶۹۰	۰/۱۱۱ بیشترین
۰/۰۵۶	۰/۶۱۷	۰/۱۰۳ اختلاف کرانه‌ها
-۰/۰۸۵	-۰/۰۹۵	-۰/۱۱۹
۰/۶۰۵	۰/۹۶۵	Z
۰/۷۲۰	۰/۶۸۰	سطح معناداری

با توجه به بزرگتر بودن مقدار احتمال یا **Asymp Sig** از احتمال خطای نوع اول $\alpha=0.05$

فرض صفر که معتبر بودن توزیع نرمال برای داده‌ها است، رد نمی‌شود. لذا اگر داده‌ها دارای توزیع نرمال باشند امکان استفاده از آزمون پارمتریک وجود دارد.

محاسبه کفایت حجم نمونه و بررسی کفایت و تقارن داده‌ها

در جدول ۴: نتایج حاصل از شاخص کاس ام او و آزمون بارتلت روی شاخص‌های موجود و

شناسایی شده برای متغیرهای مدل پژوهش را می‌توان مشاهده کرد.

جدول ۴: نتایج آزمون (کام او) و بارتلت

نتایج	آزمون
۰.۹۹۲	ضریب کفایت نمونه‌گیری (KMO)
۶۴۶۷۸۹.۰۶۱	کای اسکوتر
۴۹۸۰	آزمون کرویت بارتلت
**۰.۰۰۱	سطح معناداری

براساس نتایج به دست آمده، شاخص (KMO) بزرگتر از ۰/۶ بوده و مقادیر تقریباً نزدیک به یک را نشان می‌دهد که حاکی از کفایت حجم نمونه بر اساس شاخص‌های شناسایی شده برای تحلیل عاملی بود. سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ برای آزمون بارتلت نیز نشان‌دهنده مناسب بودن متغیر پژوهش برای تحلیل عاملی بود.

بررسی سوالات پژوهش

۱- ابعاد مدل توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس کدام است؟

به منظور پاسخگویی به سوال فوق با توجه به مراحل کیفی پژوهش حاصل از پاسخ خبرگان پژوهش در تکنیک دلفی در ۴ مرحله، متغیر «سرمایه اجتماعی»، در مرحله چهارم (تصمیم و تصویب)، دارای ۷ بعد بشرح: ۱. ساختاری، ۲. شناختی، ۳. ارتباطی، ۴. هنجاری، ۵. سطح خرد، ۶. سطح میانی، ۷. سطح کلان می‌باشد. همچنین متغیر «کارآفرینی اجتماعی»، بعد از انجام سه مرحله تکنیک کیفی دلفی در مرحله چهارم (تصمیم و تصویب) دارای ۱۸ بعد بشرح: ۱. عاملان تغییر در بخش اجتماعی، ۲. مأموریت اجتماعی، ۳. نوآوری، ۴. تطابق و یادگیری، ۵. پاسخگویی، ۶. برنامه‌های کارآفرینانه، ۷. اصول اساسی کارآفرینی، ۸. عوامل زمینه‌ای، ۹. عوامل سیاستی، نهادهای و قانونمندی، ۱۰. عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی، ۱۱. عامل تسهیلات کار، ۱۲. شناسایی فرصت، ۱۳. ریسک‌پذیری، ۱۴. فرهنگ نوآور، ۱۵. ساختار چابک، ۱۶. سلامت اجتماعی، ۱۷. خیرخواهی نوع دوستانه، ۱۸. عوامل شبکه‌ای می‌باشد. همچنین با توجه به بخش کمی پژوهش، پایایی به روش همسانی درونی برای هر بعد، روایی هم‌گرایی و تشخیصی (تمایز سازه‌های استخراجی بر اساس مدل نهایی) مورد تأیید قرار گرفت و با توجه به ضرایب بدست آمده برای ابعاد مدل تحقیق، پرسشنامه‌های تدوین شده حاصل از این ابعاد از پایایی بالایی برخوردار هستند.

۲- وضعیت هر یک از ابعاد توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس چگونه است؟

در جدول ۵ وضعیت هر یک از ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس از طریق برآورد ضرایب استاندارد مسیره‌ها (مقدار t) به همراه بار عاملی هر یک از متغیرها نشان داده شده است و همانطور که مشخص است، تمام بارهای عاملی از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده و قابلیت اندازه‌گیری ابعاد را دارند. نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که بر اساس نتایج مدل ساختاری ارتباط مولفه‌ها و زیر ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی دارای ضرایب مسیر معنادار است. که دارای مقادیرهای t (طبق قاعده خطای یک درصد در رد فرض صفر برای مقادیر بالای $1/96$ در هر پارامتر مدل)، بالای $1/96$ محاسبه شده است. با توجه به معنی‌داری و مثبت بودن این ضرایب می‌توان بیان نمود که بین مولفه‌ها و زیر مولفه‌های ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس اثر مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۵: ضرایب مسیر مورد مطالعه و معنی‌داری پارامترهای برآورد شده

مسیر	ضریب مسیر (تخمین استاندارد)	t-value	معناداری	وضعیت
---< ساختاری	۰.۶۳	۱۱.۵۹	۰.۰۰۰**	پذیرش
---< شناختی	۰.۶۹	۹.۱۸	۰.۰۰۰**	پذیرش
---< ارتباطی	۰.۵۹	۹.۶۹	۰.۰۰۰**	پذیرش
---< هنجاری	۰.۵۰	۸.۵۲	۰.۰۰۲**	پذیرش
---< سطح خرد	۰.۵۹	۱۰.۱۷	۰.۰۰۳**	پذیرش
---< سطح میانی	۰.۶۶	۸.۸۹	۰.۰۰۰**	پذیرش
---< سطح کلان	۰.۵۲	۹.۷۱	۰.۰۰۲**	پذیرش
---< عواملان تغییر در بخش اجتماعی	۰.۵۱	۷.۵۹	۰.۰۰۰**	پذیرش
---< مأموریت اجتماعی	۰.۶۹	۱۱.۱۲	۰.۰۰۱**	پذیرش
---< نوآوری	۰.۷۴	۱۰.۹۰	۰.۰۰۰**	پذیرش

سرمایه
اجتماعی

پدیرش	۰.۰۰۱**	۹.۲۵	۰.۵۴	---< تطابق و یادگیری	کارآفرینی اجتماعی
پدیرش	۰.۰۰۰**	۱۲.۶۱	۰.۶۶	---< پاسخگویی	
پدیرش	۰.۰۰۱**	۱۱.۲۵	۰.۵۳	---< برنامه های کارآفرینانه	
پدیرش	۰.۰۰۰**	۹.۹۱	۰.۵۴	---< اصول اساسی کارآفرینی	
پدیرش	۰.۰۰۰**	۹.۶۷	۰.۵۹	---< عوامل زمینه ای	
پدیرش	۰.۰۰۲**	۸.۶۹	۰.۵۲	---< عوامل سیاستی، نهادهای و قانونمندی	
پدیرش	۰.۰۰۳**	۱۱.۱۹	۰.۵۹	---< عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی	
پدیرش	۰.۰۰۰**	۹.۸۹	۰.۶۶	---< عامل تسهیلات کار	
پدیرش	۰.۰۰۲**	۹.۹۵	۰.۵۱	---< شناسایی فرصت	
پدیرش	۰.۰۰۰**	۸.۵۰	۰.۶۰	---< ریسک پذیری	
پدیرش	۰.۰۰۰**	۱۰.۱۹	۰.۶۱	---< فرهنگ نوآور	
پدیرش	۰.۰۰۲**	۹.۵۸	۰.۷۵	---< ساختار چابک	
پدیرش	۰.۰۰۳**	۹.۷۰	۰.۵۸	---< سلامت اجتماعی	
پدیرش	۰.۰۰۰**	۸.۷۹	۰.۷۰	---< خیرخواهی نوع دوستانه	
پدیرش	۰.۰۰۲**	۱۰.۱۱	۰.۵۵	---< عوامل شبکه ای	
پدیرش	۰.۰۰۰**	۱۵.۲۵	۰.۷۵	---< کارآفرینی اجتماعی	سرمایه اجتماعی

۳- اولویت هر یک از ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس چگونه است؟

سرمایه اجتماعی شامل ۷ بعد بشرح: ۱. ساختاری ، ۲. شناختی ، ۳. ارتباطی ، ۴. هنجاری ، ۵. سطح خرد ، ۶. سطح میانی ، ۷. سطح کلان می‌باشد. و توسعه کارآفرینی اجتماعی ، دارای ۱۸ بعد بشرح: ۱. عاملان تغییر در بخش اجتماعی ، ۲. مأموریت اجتماعی ، ۳. نوآوری ، ۴. تطابق و یادگیری ، ۵. پاسخگویی ، ۶. برنامه های کارآفرینانه ، ۷. اصول اساسی کارآفرینی ، ۸. عوامل زمینه ای ، ۹. عوامل سیاسی، نهادهای و قانونمندی ، ۱۰. عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی ، ۱۱. عامل تسهیلات کار ، ۱۲. شناسایی فرصت ، ۱۳. ریسک پذیری ، ۱۴. فرهنگ نوآور ، ۱۵. ساختار چابک ، ۱۶. سلامت اجتماعی ، ۱۷. خیرخواهی نوع دوستانه ، ۱۸. عوامل شبکه ای می‌باشد.

برای پاسخ به سوال فوق، از آزمون فریدمن استفاده گردید که نتایج آن در جداول زیر نشان داده شده است. در این آزمون، مشخص می‌شود هر یک از مولفه‌ها و شاخص‌ها، دارای چه ترتیب اهمیتی نسبت به بقیه هستند.

از آزمون فریدمن برای بررسی یکسان بودن اولویت‌بندی (رتبه بندی) تعدادی از متغیرهای وابسته توسط افراد استفاده می‌شود (مؤمنی، ۱۳۸۶). در این بخش فرضیات زیر مورد آزمون قرار می‌گیرند.

نتایج آزمون فریدمن به صورت جدول ۶ و ۷ است.

جدول ۶: نتایج آزمون فریدمن (میانگین رتبه‌های ابعاد سرمایه اجتماعی)

میانگین رتبه	ابعاد
۴/۵۲	ساختاری
۴/۴۲	ارتباطی
۳/۹۱	شناختی
۳/۸۴	هنجاری
۳/۶۹	سطح خرد
۳/۵۰	سطح میانی
۳/۳۹	سطح کلان

جدول ۷: نتایج آزمون فریدمن (نتیجه معناداری)

میزان خطا	معناداری	درجه آزادی	کای دو χ^2
۰/۰۵	۰/۰۰۰	۵	۷۱/۹۶۷

نتایج آزمون فریدمن دارای دو خروجی است. خروجی اول جدول ۶ آماری توصیفی است که میانگین رتبه هر متغیر را نشان می‌دهد. هر چقدر میانگین رتبه‌ها بزرگتر باشد، اهمیت آن متغیر بیشتر است. خروجی دوم جدول (۷) به ترتیب داده‌های هر متغیر، مقدار آماره کای دو، درجه آزادی و معناداری را ارائه می‌کند (مؤمنی، ۱۳۸۶). به دلیل اینکه معناداری کمتر از آستانه ۰/۰۵ است، فرض H_0 رد شده و ادعای یکسان بودن میانگین رتبه‌های متغیرها پذیرفته نمی‌شود. همان‌طور که از جداول فوق مشخص است، از نظر اولویت بندی ابعاد سرمایه اجتماعی به ترتیب زیر می‌باشد.

(۱) ساختاری (۲) ارتباطی (۳) شناختی (۴) هنجاری (۵) سطح خرد (۶) سطح میانی (۷) سطح کلان می‌باشد.

همچنین کارآفرینی اجتماعی دارای ۱۸ بعد می‌باشد که از نظر اولویت بندی مطابق با نتایج آزمون فریدمن مطابق با جدول ۸ شامل: ۱. عاملان تغییر در بخش اجتماعی، ۲. مأموریت اجتماعی، ۳. نوآوری، ۴. تطابق و یادگیری، ۵. پاسخگویی، ۶. برنامه‌های کارآفرینانه، ۷. اصول اساسی کارآفرینی، ۸. عوامل زمینه‌ای، ۹. عوامل سیاسی، نهادهای و قانونمندی، ۱۰. عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی، ۱۱. عامل تسهیلات کار، ۱۲. شناسایی فرصت، ۱۳. ریسک پذیری، ۱۴. فرهنگ نوآور، ۱۵. ساختار چابک، ۱۶. سلامت اجتماعی، ۱۷. خیرخواهی نوع دوستانه، ۱۸. عوامل شبکه‌ای می‌باشد.

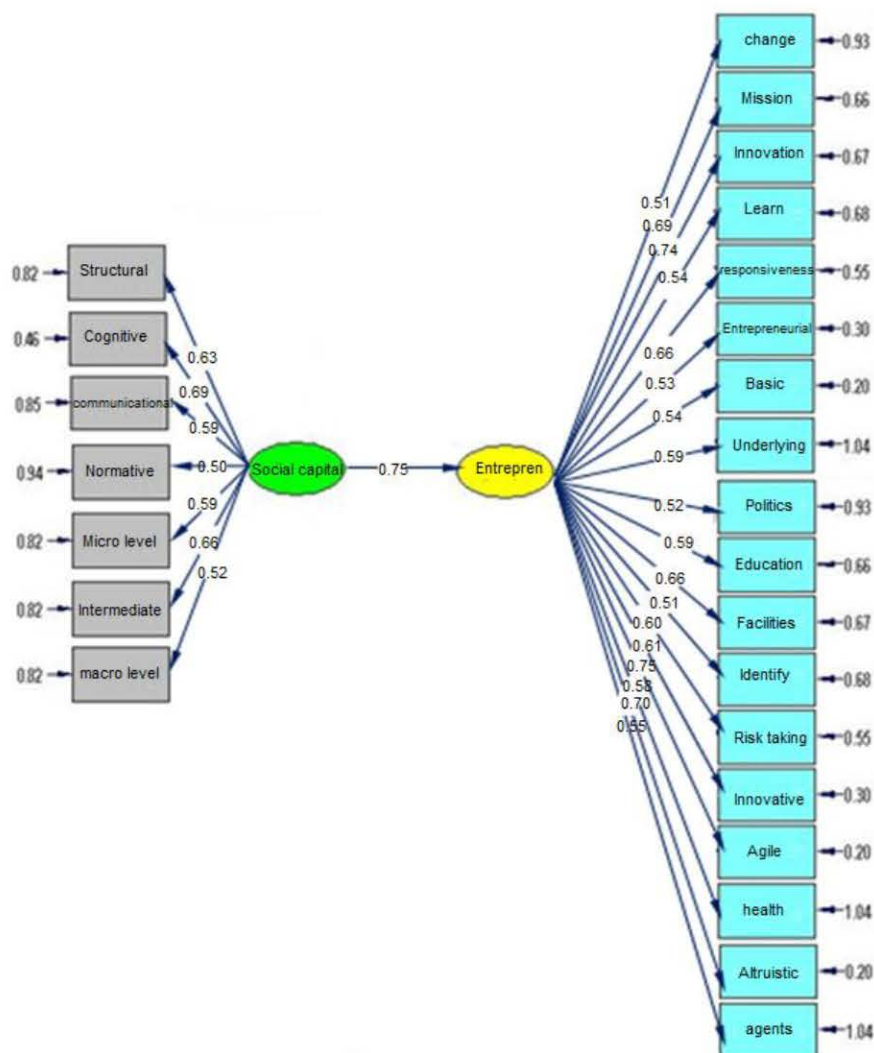
جدول ۸: نتایج آزمون فریدمن (میانگین رتبه‌های ابعاد کارآفرینی اجتماعی)

میانگین رتبه	مؤلفه
۴/۵۲	عاملان تغییر در بخش اجتماعی
۴/۵۰	مأموریت اجتماعی
۴/۴۹	نوآوری
۳/۴۵	تطابق و یادگیری
۳/۴۰	پاسخگویی
۳/۳۹	برنامه‌های کارآفرینانه
۳/۳۱	اصول اساسی کارآفرینی
۳/۲۹	عوامل زمینه‌ای
۳/۲۵	عوامل سیاسی، نهادهای و قانونمندی

۳/۲۲	عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی
۳/۲۱	عامل تسهیلات کار
۳/۱۹	شناسایی فرصت
۳/۱۵	ریسک پذیری
۳/۱۰	فرهنگ نوآور
۲/۹۵	ساختار چابک
۲/۹۴	سلامت اجتماعی
۲/۹۰	خیرخواهی نوع دوستانه
۲/۸۰	عوامل شبکه ای

۴- چه مدلی برای کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس می توان ارایه کرد؟

با توجه به اینکه در مدل ارائه شده ، مسیرهای بین متغیرها همان موثر بودن عوامل مورد نظر هستند. در شکل ۲ برآورد بار عاملی و شکل ۳ ضرایب t هر یک از متغیرها نشان شده است.

Chi-Square=121.88, df=51, P-value=0.00000, RMSEA=0.083

۵-درجه تناسب مدل ارائه شده چگونه است؟

معیار GFI که نشان دهنده اندازه ای از مقدار نسبی واریانس ها و کواریانس ها می باشد که توسط مدل تبیین می شود برای این مدل ها بالای ۰/۹ است. مقدار ریشه دوم میانگین مجذور پس ماندها یعنی تفاوت بین عناصر ماتریس مشاهده شده در گروه نمونه و عناصر ماتریس های برآورد یا پیش بینی شده در این پژوهش نشان از تبیین مناسب کواریانس ها دارد. مقادیر شاخص های نرم شده برازندگی (NFI)، شاخص نرم نشده برازندگی (NNFI)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI) و شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، نیز حاکی از برازش بسیار مناسب مدل طراحی شده در مقایسه با سایر مدل های ممکنه است. شاخص بسیار توانمند ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب RMSEA نیز برای مدل مسیر زیر ۰/۰۸ است که مقداری قابل قبول است. شاخص های نیکویی برازش مدل تائید عاملی بر اساس مدل اصلی در جدول ۹ نشان داده شده است. جدول ۹: شاخص های نیکویی برازش مدل تائید عاملی بر اساس مدل اصلی

شاخص	مقدار کسب شده	مقدار قابل قبول	وضعیت
GFI (نیکویی برازش)	۰/۹۵	GFI>90%	قبول
AGFI (نیکویی برازش تعدیل شده)	۰/۹۴	AGFI>90%	قبول
CFI (برازندگی تعدیل یافته)	۰/۹۳	0.90<CFI<1	قبول
CMIN/df	۱/۹۵	مقدار کمتر از ۳	قبول
RMSEA (ریشه میانگین خطای برآورد)	۰/۰۰۵	RMSEA<0.1	قبول

بر اساس نتایج مدل برازش یافته در نمونه مورد مطالعه معادله ساختاری^۱ استخراج شده به شرح زیر خواهد بود.

$$\text{Social capital} = 72 * \text{Social Entrepreneurship}, R^2 = 75 * .$$

بر این اساس مشخص می‌شود که ۷۵ کارآفرینی اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس به ابعاد و مولفه‌های سرمایه اجتماعی که دارای ۷ بعد بشرح: ۱. ساختاری، ۲. شناختی، ۳. ارتباطی، ۴. هنجاری، ۵. سطح خرد، ۶. سطح میانی، ۷. سطح کلان می‌باشد. وابسته است. که این ابعاد می‌توانند کارآفرینی اجتماعی که دارای ۱۸ بعد بشرح: . عواملان تغییر در بخش اجتماعی، ۲. مأموریت اجتماعی، ۳. نوآوری، ۴. تطابق و یادگیری، ۵. پاسخگویی، ۶. برنامه‌های کارآفرینانه، ۷. اصول اساسی کارآفرینی، ۸. عوامل زمینه‌ای، ۹. عوامل سیاسی، نهادهای و قانونمندی، ۱۰. عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی، ۱۱. عامل تسهیلات کار، ۱۲. شناسایی فرصت، ۱۳. ریسک‌پذیری، ۱۴. فرهنگ نوآور، ۱۵. ساختار چابک، ۱۶. سلامت اجتماعی، ۱۷. خیرخواهی نوع دوستانه، ۱۸. عوامل شبکه‌ای می‌باشد. را تبیین و پیش‌بینی کنند. یا به عبارتی عناصر و مولفه‌ها و زیر مولفه‌های سرمایه اجتماعی ۷۵ درصد در کارآفرینی اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس موثر هستند.

¹ Structural Equation

نتیجه گیری

این پژوهش تحت عنوان طراحی مدل توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس می‌باشد. مدل پیشنهادی دارای پنج بخش اصلی است.

چارچوب مفهومی مدل فلسفه، چشم انداز، مراحل اجرایی و نظام ارزشیابی بازخورد با طرح سؤالاتی تحلیل و بررسی شد. در بخش مبانی نظری، مولفه‌های کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی، بکار رفته که از ادبیات و پیشینه پژوهش استخراج شده است.

بررسی توسعه کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس در پژوهش حاضر نشان می‌دهد که متغیر «سرمایه اجتماعی»، بعد از انجام سه راند تکنیک کیفی دلفی در راند چهارم (تصمیم و تصویب)، دارای ۷ بعد بشرح: ۱. ساختاری، ۲. شناختی، ۳. ارتباطی، ۴. هنجاری، ۵. سطح خرد، ۶. سطح میانی، ۷. سطح کلان می‌باشد. و همچنین متغیر «توسعه کارآفرینی اجتماعی»، بعد از انجام سه راند تکنیک کیفی دلفی در راند چهارم (تصمیم و تصویب)، دارای ۱۸ بعد بشرح: ۱. عاملان تغییر در بخش اجتماعی، ۲. مأموریت اجتماعی، ۳. نوآوری، ۴. تطابق و یادگیری، ۵. پاسخگویی، ۶. برنامه‌های کارآفرینانه، ۷. اصول اساسی کارآفرینی، ۸. عوامل زمینه‌ای، ۹. عوامل سیاستی، نهادهای و قانونمندی، ۱۰. عوامل آموزش کارآفرینی خودکفایی، ۱۱. عامل تسهیلات کار، ۱۲. شناسایی فرصت، ۱۳. ریسک‌پذیری، ۱۴. فرهنگ نوآور، ۱۵. ساختار چابک، ۱۶. سلامت اجتماعی، ۱۷. خیرخواهی نوع دوستانه، ۱۸. عوامل شبکه‌ای می‌باشد.

نتایج این پژوهش نشان داد بین مولفه‌ها و ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی اثر مثبت و معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های حاصل در مقایسه با یافته‌های پژوهشی اکرامی و هوشیار (۲۰۱۹)، پدرو و ماریو (۲۰۱۷)، طلوعیان (۱۳۹۸)، آمچی و لانگ (۲۰۱۵)، لیکاما (۲۰۱۵)، هانگ‌هو و یانگ‌هو (۲۰۰۹)، ادوارد (۲۰۰۹)، کیانو و وانگ (۲۰۰۹)، بهراد و همکاران (۱۳۹۸)، نتایج یکسانی داشته است.

پژوهشگر در پژوهش حاضر با هدف ارائه مدلی جامع متناسب با کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس به بررسی این موضوع پرداخته است و مدل ارائه شده توسط صاحب‌نظران حوزه سازمان، مدیریت و اخلاق در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس بررسی و مورد تایید قرار گرفته است. در نهایت این پژوهش با نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط کاظمی‌کیا، احمدی و احقر (۱۳۹۷)؛ جمشیدی (۱۳۸۶)؛ پژوهان (۱۳۹۳)؛ سبحانی و همکاران (۱۳۹۷)؛ نجارپور استادی و تقی‌زاده (۱۳۹۱)؛ اسپایدرز (۲۰۰۷)، هوشیار (۲۰۱۹)، پدرو و ماریو (۲۰۱۷)، طلوعیان (۱۳۹۸)، آمچی و لانگ (۲۰۱۵)، لیکاما (۲۰۱۵)، هانگ‌هو و یانگ‌هو (۲۰۰۹)، ادوارد (۲۰۰۹)، کیانو و وانگ (۲۰۰۹)، بهراد و همکاران (۱۳۹۸)، همخوانی و مطابقت دارد.

لازم به ذکر است کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس در راستای تحقق این مقولات گام‌به‌گام و به تدریج با توجه به یک نقشه راه و برنامه استراتژیک درازمدت عمل نمایند و به‌منظور جامه‌عمل پوشاندن آن تدوین یک برنامه عملیاتی ضرورت دارد. داشتن رویکرد پارادایمی با نگاه بومی و منطقه‌ای نیز به تحقق آن کمک می‌کند. البته این دو متغیر از جمله متغیرهای برخطی نیستند لذا در حوزه علوم رفتاری از این دست مقولات ارتباط دوری با هم دارند سرمایه اجتماعی ارتباط مستقیم با شهروندی سازمان دارد در برخی موارد به اقتضا در جای دیگر ممکن با توجه به متغیر مهارت‌های حرفه‌ای به شکل غیرمستقیم نیز بر کارآفرینی اجتماعی سازمان تاثیر داشته باشد در پاره‌ای از موارد در برخی مفاهیم این دو متغیر ممکن رابطه همپوشانی نیز برقرار باشد. مستند به بیان مسئله و نیز تحلیل‌های ارائه شده در این پژوهش، موارد زیر به عنوان توصیه‌هایی به منظور انجام تحقیقات آتی در ارتباط با موضوع پژوهش حاضر می‌تواند ارائه گردد: پژوهشی مشابه در سایر سازمان‌ها انجام شود و نتایج حاضر مقایسه شود، پژوهشی با هدف تعیین زیرساخت‌های مورد نیاز برای اجرای مدل پیشنهادی ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی انجام گیرد. پژوهشی با هدف بررسی اثربخشی ابعاد کارآفرینی اجتماعی با رویکرد سرمایه اجتماعی، معاونین و مدیران مدارس انجام پذیرد.

- ابطحی، سید حسین و شریف زاده، فتاح و ابراهیم پور، حبیب (۱۳۸۹)، بررسی مفاهیم، نظریه ها و مدل های کارآفرینی اجتماعی و آرایه مدل مفهومی، مدیریت فرهنگ سازمانی، سال هشتم، شماره بیست و یکم، صفحات ۸۷-۱۱۲.
- الوانی، سید مهدی، عبدالله پور (۱۳۸۷)، نقش سرمایه اجتماعی در کارآفرینی سازمانی، پیام مدیریت، شماره ۵ ص ۲۶ تا ۲۶.
- امینی نژاد، روجا (۱۳۸۸)، طراحی مدلی برای مطالعه تاثیر سرمایه اجتماعی برتامین مالی کارآفرینانه در راه اندازی کسب و کار جدید با تمرکز بر سرمایه گذاران غیر رسمی، پایان نامه ی دوره کارشناسی ارشد، دانشکده ی مدیریت، دانشگاه تهران.
- آذرکشب، عاطفه (۱۳۹۵)، نقش کمیته امداد خمینی (ره) در توانمندسازی و محرومیت زدایی از زنان سرپرست خانوار به عنوان یک ارزش انقلابی، به راهنمایی عباس کشاورزشکری، دانشگاه شاهد.
- آشنا، مصطفی (۱۳۸۴)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کارآفرینی سازمانی در واگن پارس اراک، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران.
- آشنا، مصطفی و منوریان، عباس (۱۳۸۵)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کارآفرینی درون سازمانی، فرهنگ مدیریت، شماره ۱۴.
- بازیار، فاطمه (۱۳۹۰)، شناسایی الگوی توسعه کارآفرینی اجتماعی در مؤسسات خیریه شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد کارآفرینی دانشگاه تهران.
- حسینی، سید عرفان (۱۳۹۰)، تعیین رابطه سرمایه اجتماعی و کارآفرینی (مطالعه موردی: شرکت های صنعتی استان کردستان)، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج.
- حمیدی زاده، علی (۱۳۹۷)، واکاوی افول سرمایه اجتماعی در ایران، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۵، شماره ۱، صفحات ۹۱-۱۰۹.
- دریکوند، علیرضا و عدالتیان شهریاری، جمشید (۱۳۹۶)، تبیین مدل مفهومی کارآفرینی اجتماعی در کمیته امداد امام خمینی (ره) کشور، مطالعات مدیریت کارآفرینی، دوره ۳، شماره ۱/۴، صفحات ۳۰-۴۴.
- ربیعی، علی و سرابی، سوماز (۱۳۹۲)، بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بر کارآفرینی زنان (مطالعه موردی: انجمن زنان مدیر کارآفرین)، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، دوره اول، شماره ۴، صفحات ۳۳-۶۷.
- رنانی، محسن و مویدی فر، رزیتا (۱۳۸۷)، سرمایه اجتماعی و عملکرد اقتصادی استان های ایران، فرآیند مدیریت توسعه، شماره ۶۸.

- زارع، رضا و صفری دشتکی، محمد (۱۳۹۸)، طراحی و تبیین مدل پارادایمی کارآفرینی اجتماعی با رویکرد توانمندسازی زنان سرپرست خانوار (مطالعه‌ی موردی: کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) استان فارس)، مجله زن در توسعه و سیاست، دوره هفدهم، شماره ۱.
- سوری، علی (۱۳۸۴)، نقش سرمایه اجتماعی و عملکرد اقتصادی، مجله تحقیقات اقتصادی، شماره ۹، صفحات ۷۸-۱۰۸.
- شفیعی پور، وحید و حسینی، سیدحیدر و روستایی، زهره (۱۳۹۰)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با کارآفرینی اجتماعی و کارآفرینی درون سازمان، کنفرانس می کارآفرینی، تعاون، جهاد اقتصادی.
- صالحی صدقیانی، جمشید (۱۳۸۹)، بررسی کارآفرینی اجتماعی با رویکرد مشخصه های رفتاری، مجله توسعه کارآفرینی، سال دوم، شماره هفتم، صفحات ۹۴-۶۷.
- عباس پور، آرزو (۱۳۹۲)، شناسایی و رتبه بندی استراتژی های توسعه کارآفرینی اجتماعی در راستای ارتقاء توانمندسازی زنان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان زاهدان، استاد راهنما: حبیب الله سالارزهی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- عزیزی، محمد و احمدپور داریانی، محمود (۱۳۹۲)، کارآفرینی، نشر محراب قلم.
- قدیمی، م و رستم خانی، ح و ظهیریان، (۱۳۷۷)، بررسی عملکرد کمیته امداد امام خمینی (ره) استان زنجان در طرح خودکفایی و بررسی زمینه های گسترش این طرح در میان خانواده های تحت پوشش با تأکید بر جنبه های اقتصادی، قابل دسترسی www.emdad.ir.
- قلیچ لی، بهروز و مشبکی، اصغر (۱۳۸۵)، نقش سرمایه اجتماعی در ایجاد سرمایه فکری سازمان، فصلنامه دانش مدیریت، شماره ۷۵.
- کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس، نزدیک به ۱۳۰۰ طرح اشتغال در استان فارس اجرا شده است، (۱۴ مرداد ۱۳۹۸)، قابل دسترسی در www.tasnimnews.
- کیانی، عزت الله (۱۳۹۱)، نقش کارآفرینی در سرمایه اجتماعی، اولین همایش ملی کارآفرینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر.
- مافی، وحید (۱۳۸۷)، بررسی نقش سرمایه اجتماعی در فرآیند کارآفرینی، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت کارآفرینی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران پردیس فارابی.
- محترم، سمیه و محبوبی، محمدرضا و عبدالله زاده، غلامحسین (۱۳۹۷)، تعیین کننده های موفقیت مددجویان کارآفرین در طرح های اشتغال زای کشاورزان کمیته امداد امام خمینی (ره) در استان فارس، فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هجدهم، شماره ۶۸، صفحات ۲۵۹-۲۲۶.

- مرادی، افسانه و مقصودی گنجه، یاسر و بیاتی اشکفتکی (۱۳۹۷)، تأثیر سرمایه اجتماعی بر کارآفرینی اجتماعی مدیران سازمان های مردم نهاد (NGOs)، مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه سال سوم، شماره ۱۵.
- مرادی، محمدعلی و زای، محمدرضا و پرنیان، رضیه (۱۳۹۴)، تأثیر سرمایه اجتماعی بر قصد کارآفرینانه (مطالعه موردی: دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر دانشگاه تهران)، مجله توسعه کارآفرینی، شماره ۱، صفحات ۱۹-۱.
- مصطفی زاده، معصومه و صادقی، محمدرضا (۱۳۹۳)، طراحی مدل توسعه سرمایه اجتماعی در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۱، صفحات ۱۸۲-۱۶۱.
- نویدی، نسیم (۱۳۹۷)، تبیین الگوی کارآفرینی اجتماعی در ورزش ایران، استاد راهنما: مریم مختاری دینانی، دانشگاه زهرا (س).

- Aaltio, Iris, Kyro, Paula, Sunndin, Elisabeth (2008) «Human Entrepreneurship and Social Capital: A Dialogue and Construction», *Academy of Management Review*, Vol. 5.
- Anderson, C. Leigh, Laura Locker, and Rachel Nugent (2001) «Microcredit, Social Capital, and Common Pool Resources», *World Development*, Vol. 30: pp. 95-105.
- Bauer-Leeb, M., & Lundqvist, E. (2011), *Social entrepreneurs and business angels –a quest for factors facilitating business relationships* (Unpublished master’s thesis), Danube University Krems, Department for Management and Economics Danube Business School, Vienna/ Haslau, Austria.
- Bhagavatula, S., Elfring, T., Van Tilburg, A., & Van De Bunt, G. G. (2010), How social and human capital influence opportunity recognition and resource mobilization in India's handloom industry. *Journal of Business Venturing*, 25(3), 245-260.
- Burt, R.S. (1992), *Structural Holes: The social structure of competition*, Cambridge MA: Harvard University Press.
- Coleman, J, S. (1998) *Foundations of social theory*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Dees, J. G. (2001), *The meaning of social entrepreneurship*. Retrieved at <http://www.redalmarza.cl/ing/pdf/TheMeaningofsocialEntrepreneurship.pdf>.
- Grootaert, C., and Van Bastelaer T. (2002), *Understanding and measuring social capital: A Synthesis of findings and recommendation from the social capital initiative*, Washington, D.C.: World Bank.
- Lee. Lock. L: (2005) *Knowledge management tool and techniques* , Elsevier Butterworth.
- María-Soledad,C., Maria-Teresa, M. & Miguel-Ángel, G, (2015). The effect of social, cultural, and economic factors on entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 21(3), 85–90.
- Mausumi, S. & Sharmistha, B, (2015), Impact of social capital on small firm performance in West Bengal. *The Journal of Entrepreneurship*, 24(2), 91–114.
- Oberhauser, A. (2002), Relocating gender and rural economic strategies. *Economic strategies, Environment and planning*, 34 (7), 1222–1227.
- Ogunyemi, Kmb. (2012), A social entrepreneurial model from Nigeria, *Journal of Entrepreneurship Perspectives*, 1(1). 137-148.
- Saporito, P. & Marie, D. (2006) *Social Capital, Cognition, and Entrepreneurial Opportunities: A Theoretical Framework*, by Baylor University: pp 1042-2587.

- Sen ,B .A & .Taylor ,R(2007), Determining the information needs of small and medium-sized enterprises :a critical success factor analysis, *Information Research*.1368-1613,(4) 12 .
- Shane, Scott, Venkataraman, S. (2002), The promise of entrepreneurship as a field of research, *Academy of Management Review*, Vol.25: pp217-226.
- Sterbeek, R. J., Hollon, S. D, Young, P.R. & Salomon, R.M. (2005), The effectiveness of Career counseling on students' evaluations of entrepreneurial skills and self efficacy. *Archives of General Psychiatry*, 62, 409–416.
- Talib, J. A, Ariff, A. M & Salleh ,A.(2010). The impact of career counseling on job search skills and self efficacy and anxiety and frustration. *Procedia Socialand Behavioral Sciences*,7, 629-634.
- Wilken, (1992). *Entrepreneurship*,p:57.
- Yasisca, Pujols, Cindy, M. Meston and Brooke, N. Seal (2014) efficacy Career counseling of cognitive-social on increasing student entrepreneurship, *US National Library of Medicine National Institutes of Health*,2010; 7(2 Pt 2):905–916.